Keski-Suomen hyvinvointialueen osallisuus- ja kumppanuusohjelma 2026-2029

Aluehallitus 01.12.2026
1405/00.04.00/2026

Valmistelija

järjestökoordinaattori Arto Lampila, p. 050 312 5271
osallisuuskoordinaattori Sonja Essel, p.050 478 5108
yhteiskuntasuhteiden päällikkö Anna-Liisa Heiskala, p.050 312 5276
palvelujohtaja Nina Peränen, p. 050 594 6783

Selostus asiasta

Yleistä

Osallisuusohjelma on hyväksytty aluevaltuustossa 29.11.2022 (122 §). Sen liitteenä hyväksyttiin erillisinä asiakirjoina järjestöyhteistyön periaatteet, avustusohje sekä palveluntuottajayhteistyön periaatteet Keski-Suomen hyvinvointialueella.

Syksyllä 2022 hyväksytty osallisuusohjelma on tarpeen päivittää vastaamaan hyvinvointilaueen nykyistä toimintaa sekä osallisuus- ja kumppanuustyössä esiin nousseita tarpeita. Ohjelmaa on valmisteltu yhteistyössä hyvinvointialueen palveluiden kanssa.

Uuteen osallisuus- ja kumppanuusohjelmaan asetetaan tavoitteita sekä tunnistetaan toimenpiteitä, joilla edistetään osallisuutta kolmesta näkökulmasta:

- Asukas, asiakas- ja henkilöstöosallisuus
- Järjestö- ja seurakuntayhteistyö
- Palveluntuottajayhteistyö

Hyvinvointialueen osallisuus ja kumppanuustyössä on tunnistettu tarve määritellä aikaisempaa tarkemmin, mitkä osallisuus- ja kumppanuustyön tavoitteet ovat, millä toimenpiteillä niitä edistetään ja miten etenemistä seurataan ja arvioidaan. Myös toimenpiteiden aikatauluttamiselle sekä keskeisten vastuutahojen nimeämiselle on tunnistettu tarvetta. Kaikkien kokonaisuuksien valmistelussa ohjaavana asiakirjana on toiminut Keski-Suomen hyvinvointialueen strategia ja menestystekijäksi tunnistetut osallistuvat asukkaat sekä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen.

Asukas-, asiakas- ja henkilöstöosallisuuden kokonaisuuden valmistelun pohjana on käytetty aiempaa osallisuuskyselyä, joka toteutettiin joulukuussa 2025 sekä arjen työssä havaittuja tarpeita. Keskeisiä asioita asiakkaiden osallisuuden näkökulmasta ovat kohtaaminen ja vaikutusmahdollisuudet omaan hoitoon ja palveluun, erityisesti palveluihin hakeuduttaessa. Lisäksi asiakkaiden ja asukkaiden osallisuuden vahvistamisessa keskeistä on viestintä ja tiedottaminen saatavilla olevista palveluista ja vaikutusmahdollisuuksista. Henkilöstöosallisuuden kohdalla tulee vahvistaa erityisesti henkilöstön mahdollisuutta tulla kuulluksi ja kehittää omaa työtään.

Järjestö- ja seurakuntayhteistyössä tunnistetaan seurakunnat ja järjestöt keskeisiksi alueellisiksi kumppaneiksi, joiden osaamista, verkostoja ja toimintaa hyödynnetään keskisuomalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisessä. Kumppanuuden lähtökohtina ovat yhteinen tilannekuva, avoin yhteistyö ja yhteiset tavoitteet.

Tavoitteena on rakentaa aikaisempaa tavoitteellisempaa ja vaikuttavampaa kumppanuutta, joka näkyy säännöllisenä vuoropuheluna, järjestöjen ja seurakuntien osallistumisena kehittämistyöhön, toimintaedellytysten vahvistumisena sekä sujuvana yhteistyönä asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisessä. Arjen yhteistyössä korostuvat käytännölliset asiat: selkeät yhteyshenkilöt, ennakoitavat prosessit sekä esimerkiksi hyvinvointialueen tilojen monipuolinen hyödyntäminen.

Palveluntuottajayhteistyön näkökulmasta keskeisiä asioita ovat yhteistyön lisääminen palvelujen ja palveluketjujen kehittämisessä, varhaisempi vuorovaikutus ja yhteinen tilannekuva. Yhtenä tavoitteena on myös sopimuskohtaisten laatu-, vaikuttavuus-, saatavuus-, ja kustannusvaikuttavuusmittareiden määrittäminen seurannan tueksi. Osallisuus- ja kumppanuusohjelman valmistelua on ohjannut strategian lisäksi hankintaohjelma ja valmistelun pohjana on käytetty myös elokuussa 2026 palveluntuottajille toteutettua kyselyä. Kyselyn vastauksissa esiin nostetut asiat ja teemat vastaavat hankintaohjelman neljää tavoitetta. Näitä on hyödynnetty osallisuus- ja kumppanuusohjelma tavoitteiden valmistelussa.

Keski-Suomen kuntien, Keski-Suomen liiton ja Keski-Suomen hyvinvointialueen yhteistyötä strateginen yhteistyösopimus, jonka aluevaltuusto hyväksyi 4.11.2025 (80 §). Sopimus on laadittu osana hyvinvointialuelain 14 § mukaisia lakisääteisiä neuvotteluja. Sopimusta täydentää aluehallituksen 10.3.2026 (53 §) hyväksymä yhdyspintasuunnitelma.

Osallisuus- ja kumppanuusohjelman valmistelussa kohderyhmiä on osallistettu seuraavavasti:

- Osallisuusohjelmaluonnos on ollut kommentoitavissa otakantaa.fi-palvelussa kaikille keskisuomalaisille ajalla 15.-23.9.2026. Kyselyn vastausten kautta hyvinvointalueen asiakasraati laati oman kannanoton ohjelmaluonnokseen. Ohjelmaa ovat lisäksi kommentoineet Keski-Suomen romanityöryhmä, järjestötoimijat sekä monikulttuurisuusfoorumi. Henkilöstöllä on ollut mahdollisuus kommentoida ohjelmaa Orchidea-alustalla loka-marraskuussa 2026.

- Järjestö- ja seurakuntayhteistyön tavoitteita on käsitelty järjestö- ja seurakuntafoorumissa 11.6.2026, 25.8.2026 ja 27.10.2026.

- Palveluntuottajafoorumissa ohjelmaa on käsitelty 31.8.2026, 19.10.2026 ja 19.11.2026.

- Lakisääteiset vaikuttamistoimielimet antoivat lausunnot ohjelmasta loka-marraskuun kokouksissa. Lausunnoissaan ne korostavat esimerkiksi läheisten osallisuuden turvaamista tilanteessa, jolloin asiakkaan oma ääni ei kuulu. Lisäksi tulee saada tietoa siitä, miten lausunnot, aloitteet ja kannanotot ovat vaikuttaneet päätöksentekoon. Kaikki vaikuttamistoimielimet korostavat osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lisäksi kohtaamiset ja kuulemiset tulee mahdollistaa virallisten vaikuttamisväylien lisäksi asukkaiden omassa ympäristössä.

- Molemmat lautakunnat käsittelivät ohjelmaa marraskuun kokouksissa. Lausunnoissaan ne painottivat osallisuuden merkitystä hyvinvoinnin ja arjen turvallisuuden vahvistajana sekä rakennettaessa luottamusta julkisiin palveluihin. Siirtyminen yksisuuntaisesta tiedottamisesta aitoon

kumppanuuteen ja yhteiseen kehittämiseen vie aikaa ja vaatii pitkäjänteistä sitoutumista.

Talous

Toiminnat sisältyvät osaksi hyvinvointialueen omaa toimintaa.

Vaikutusten ennakkoarviointi

Osallisuus- ja kumppanuusohjelma tekee näkyväksi asukkaiden, asiakkaiden, henkilöstön sekä kumppaneiden osallistamisen tavat ja rakenteet sekä sen, mitä osallisuus- ja kumppanuustyöllä tavoitellaan. Ohjelma edistää hyvinvointialueen alueen palvelujen ja toimintamallien asiakaslähtöistä kehittämistä sekä palvelujen käyttäjien näkemysten saamista osaksi hyvinvointialueen toimintaa. Kokemus osallisuudesta vahvistaa hyvinvointia ja lisää sitoutumista omaan hoitoon.

Yhteenveto

Osallisuus -ja kumppanuusohjelma tukee kattavasti hyvinvointialueen strategian menestystekijöitä ja kuvaa sitä, mitä strategian menestystekijät tarkoittavat osallisuus- ja kumppanuustyössä. Osallisuus- ja kumppanuusohjelmalla on lisäksi kytkös myös alueelliseen hyvinvointisuunnitelmaan.

Toimivalta

Hallintosääntö 16 §

Esittelijä

vt. hyvinvointialuejohtaja Leppä Lasse

Päätösehdotus

Aluehallitus päättää esittää aluevaltuustolle, että se hyväksyy osallisuus- ja kumppanuusohjelman vuosille 2026-2029 liitteen mukaisesti.

Pöytäkirja tarkastetaan tämän pykälän osalta kokouksessa.

Päätös